

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม : หัวใจเศรษฐีเพื่อการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล*

APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES :

HEART OF A MILLIONAIRE FOR LIVING IN THE DIGITAL AGE

รัตติกาล สุขไสย*, พระครูวิจิตรศีลาจาร, พระครูโฆสิตวัณณานุกูล, สิทธิโชค ปาณะศรี

Rattikarn Sooksai*, Phrakru Wijitsreerajal, Phrakru Kositwattanankul, Sitthichok Panasree

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Doctor of Buddhist Studies Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: ratty.ratty27@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิเคราะห์การประยุกต์หลักธรรมหัวใจเศรษฐีเพื่อการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมหัวใจเศรษฐีในยุคดิจิทัลนั้น มีความสำคัญและจำเป็นต่อคนในยุคปัจจุบัน เพราะจะทำให้ผู้ใช้หลักธรรมดังกล่าวสามารถเข้าสู่ความสำเร็จในการใช้ชีวิตประจำวัน และมีการวางแผนที่ดีในการใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลนี้ ซึ่งหัวใจเศรษฐี หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ทิฐธัมมิกัตถ ประโยชน์ 4 ประการ คือ อุ-อา-กะ-สะ อุ ย่อมาจากอุฏฐานสัมปทา อา ย่อมาจากอารักขสัมปทา กะ ย่อมาจากกัลยาณมิตตตา และ สะ ย่อมาจากสมชีวิตา โดยมีรายละเอียดการประยุกต์ใช้หลักธรรม ดังนี้ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ดำเนินชีวิตด้วยความขยัน และมีรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เป็นระเบียบ มีปัญญาเครื่องสอดส่องทำหลายอย่างจนเกิดความชำนาญในงานที่ทำให้การงานนั้นประสบความสำเร็จได้ง่าย 2) อารักขสัมปทา รู้จักการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยจากการรู้จักคุณค่าของสิ่งของข้าวของต่าง ๆ รู้ว่าอะไรคือ สิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต อะไรคือสิ่งที่เป็นความอยากเพราะกิเลสของตนเอง 3) กัลยาณมิตตตา มีความเข้าใจการคบหามิตร รู้จักแยกแยะคนดีคนชั่ว เลือกที่จะคบหาคนที่ดี รู้จักการดำรงตน เจริญสนทนากับบุคคลในหมู่บ้านหรือชุมชนด้วยการเป็นมิตร และ 4) สมชีวิตา ดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง รู้ทางหาทรัพย์และทางเสื่อมหรือทางหมดไปของทรัพย์ เลี่ยงชีพพอเหมาะ ไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และไม่ให้เกิดหนี้ รู้จักรายจ่ายจกต้องไม่ให้มากเกินไปกว่ารายได้ที่ได้รับ

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม, หัวใจเศรษฐี, ทิฐธัมมิกัตถประโยชน์, การดำเนินชีวิต, ยุคดิจิทัล

Abstract

This article is an analysis of the application of the principles of the Millionaire's Heart for living in the digital age. Living according to the principles of the heart of a millionaire in the digital age. It is important and necessary for people in today's era. Because it will enable users of such principles to succeed in their daily lives, and have a good plan for living in this digital age. The heart of a millionaire can also be called the four benefits of Ditthadhammikattha, namely u-ar-ka-sa. U is an abbreviation for Utthana Sampada, AR is an abbreviation for Arakkha Sampada, ka is an abbreviation for Kalyanamittata, and SA is an abbreviation for Samachivita. The details of applying

* Received October 10, 2024; Revised November 11, 2024; Accepted November 18, 2024

of the principles are as follows: 1) Utthana Sampatha: Living your life with diligence and orderly lifestyle, having the intelligence to do many things until you have expertise in work that makes the job easy to complete. 2) Arakkha Sampatha: Knowing how to protect wealth earned by knowing the value of various things and knowing what is necessary in life. What is desire because of one's desires? 3) Kalyanamittata: having an understanding of friendship. Knowing how to distinguish between good people and bad people. Choose to associate with good people. Know how to maintain oneself. Negotiate with people in the village or community in a friendly manner. and 4) Samachivittha, living life with sufficiency. Knowing the way to gain wealth and the way to its depletion or depletion. Make a suitable living, don't waste money, and don't let it get too irritating. Knowing that expenses must not exceed the income received.

Keywords: Application of Buddhist Principles, The Heart of a Millionaire, Dittadhammikatha, Living, The Digital Age

บทนำ

ในยุคดิจิทัลได้มีการติดต่อสื่อสารใช้งานอินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย การติดต่อสื่อสารผ่านโซเชียลต่าง ๆ มากมาย ตลอดจนได้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก ทั้งในเรื่องการทำงาน การทำธุรกิจ สื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ทั่วโลกได้มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 ทำให้ระบบต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป ในวงการศึกษาก็เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แตกต่างกันในรูปแบบของการถ่ายทอดการเรียนการสอนแบบสมัยก่อน ที่มีการเรียนการสอนกันในห้องเรียนได้เปลี่ยนไปเป็นการเรียนแบบออนไลน์ แม้กระทั่งรูปแบบการทำงานก็ต้องปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยต้องใช้วิธีทำงานในรูปแบบ Work From Home จึงกล่าวได้ว่าทั่วโลกขณะนี้กำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดต่อเนื่องและยากจะหวนคืน ซึ่งความสำคัญของดิจิทัลเทคโนโลยีต่อคนทั่วโลกเห็นได้ชัดเจนช่วงโควิดระบาศปี 2020 - 2021 ที่ดิจิทัลเทคโนโลยีได้ช่วยให้การทำธุรกิจและการใช้ชีวิตประจำวันสามารถไปต่อได้แม้ต้องรักษาระยะห่างและลดการเดินทาง เพื่อลดการระบาดเป็นแบบนี้เกือบสองปีจนกลายเป็นพฤติกรรมปรกติใหม่ หรือที่เรียกว่า นิวนอร์มอล (New Normal) ของคนทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจ ภาครัฐ และประชาชนใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีมากขึ้นมาก ทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานช่วงโควิดระบาศ ทำให้ทุกอย่างสามารถไปต่อได้แม้จะไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ พูดได้ว่าเป็นการปรับตัวครั้งมหิหารของคนไทยทั้งประเทศในการใช้ดิจิทัลเทคโนโลยี และรูปแบบดิจิทัลเทคโนโลยีที่มีบทบาทมากในช่วงโควิดระบาศและยังติดอันดับในแง่พฤติกรรมใหม่ของสังคมไทยถึงปัจจุบัน ก็คือ 1) การทำงานที่บ้านหรือ Work From Home ผ่านการใช้โปรแกรม Online เช่น ไลน์ ชุม ทิม ในการติดต่องานหรือประชุม 2) การซื้อสินค้าออนไลน์หรือ E-commerce 3) การใช้เครื่องมือสื่อสารผ่านดิจิทัลเทคโนโลยีอย่าง Facebook Tiktok เพื่อติดตามข่าวสารหรือโฆษณาสินค้า 4) การใช้แอปฯ ต่าง ๆ เพื่อโอนเงิน (Digital Payments) แทนการใช้เงินสดใช้เช็คหรือไปโอนเงินที่เคาน์เตอร์ธนาคาร โดยทำผ่านแพลตฟอร์ม Prompt Pay หรือ QR code 5) การใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีขับเคลื่อนการทำมาตรการของรัฐ เช่น คนละครึ่ง ไทยเที่ยวไทย และการให้ความช่วยเหลือทางการเงินกับกลุ่มเป้าหมาย 6) ระบบขนส่งหรือ Delivery System ต่าง ๆ และ 7) เรื่องบันเทิง เช่น ฟังเพลง ดูหนัง ที่ล้วนได้ประโยชน์จากดิจิทัลเทคโนโลยีทั้งสิ้นสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนแสดงให้เห็นถึงสังคมความเป็นอยู่ของมนุษย์ในยุคดิจิทัลนี้ คือ สิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งชี้ว่าสังคมไทยพร้อมปรับตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลง ทำให้พฤติกรรมของคนในสังคมทั้งการทำงานและใช้ชีวิตเปลี่ยนไปอย่างไม่รู้ตัวไปสู่การใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีมากขึ้นในชีวิตประจำวัน (บัณฑิต นิถาวร, 2567) ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลดังกล่าวแล้ว

สังคมไทยต้องปรับตัวเองเพื่อเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ประกอบด้วย 1) ภาคธุรกิจต้องเร่งปรับวิถีทำธุรกิจและวิธีผลิตไปสู่การใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ธุรกิจเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มผลผลิตภาพการผลิต ซึ่งจะสนับสนุนการเติบโตของภาคเอกชนในระยะยาว 2) ภาครัฐต้องใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีปฏิรูปการทำงานของระบบราชการ ทำในทุกมิติที่ต่างประเทศทำกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของภาครัฐแก่ประชาชน เป็นเครื่องมือช่วยยกระดับคุณภาพการดำเนินงานสาธารณะของประเทศ และสร้างความโปร่งใสในการทำหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ประชาชนไว้วางใจและลดความเสี่ยงของการทุจริตคอร์รัปชัน และ 3) ภาคประชาชนต้องพร้อมเรียนรู้ดิจิทัลเทคโนโลยี พร้อมยกระดับทักษะการทำงานและความสามารถของตนในเรื่องดิจิทัลเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเติบโตของภาคธุรกิจ ทำให้กำลังแรงงานของประเทศเป็นกำลังแรงงานที่มีคุณภาพ มีความสามารถ ที่ประเทศได้ประโยชน์

แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นกรอบแนวทางการดำเนินการตามนโยบายเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล โดยมีเป้าหมายสำคัญ 4 ข้อ คือ 1) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ ใช้เทคโนโลยีพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์ธุรกิจใหม่พาประเทศไปสู่ GDP ที่สูงขึ้นร้อยละ 25 2) สร้างโอกาสทางสังคมอย่างเท่าเทียม ด้วยข้อมูลข่าวสารและบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล ประชาชนทุกคนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ตั้งเป้าอยู่ใน 40 อันดับแรกของดัชนี ICT Development Index 3) เตรียมความพร้อมของคนให้มีความพร้อมประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล ประชาชนมีทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเพิ่มกำลังคนด้านเทคโนโลยีมากขึ้น และ 4) ปฏิรูปการทำงานของภาครัฐ เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริการภาครัฐ พัฒนาไปสู่ 50 ประเทศแรกจากการจัดอันดับของ UN-eGovernment Ranking (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลเป็นความท้าทายอย่างใหญ่หลวงต่อคนไทยทั้งประเทศรวมถึงมนุษยชาติทั้งหลาย หลายคนได้นำหลักธรรมต่าง ๆ มาประยุกต์เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความประมาท และดำเนินตามคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงไว้แล้ว หลักธรรมหนึ่งที่คนไทยนิยมนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คือ “หัวใจเศรษฐกิจ” หรือเรียกว่า “หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์” ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สูงสุดขั้นต้น ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานประกอบอาชีพสุจริต มีความขยันรู้จักใช้ปัญญา สอดส่องตรวจตราหาอุปสรรควิธีสามารถจัดการดำเนินการให้ได้ผลดี 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย 3) กัลยาณมิตตาคบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกลูกเสนาสำหรับเฝ้า คึกษาเยี่ยงอย่างผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะปัญญา และ 4) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสมคือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี่ยงชีวิตแต่พอดี ความสำคัญของการปฏิบัติเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ต่อตนเองได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นั้น พระธรรมปิฎก ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมานุชีวิตว่า คนที่จะเรียกว่ารู้จักใช้ทรัพย์หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนที่ทำมาหากินที่ดีตั้งตัวสร้างหลักฐานได้และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้ และความสำคัญของทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์นั้นมีหลักธรรม 4 อย่างนี้ ประโยชน์มากมายหลายประการ แก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามรวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ 1) ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง 2) ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติมีชื่อเสียงมีคนเชื่อฟังนับถือ 3) เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี 4) ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม 5) เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต และ 6) สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติและช่วยลดปัญหาสังคมได้ (พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต), 2528)

การนำเสนอบทความวิชาการเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม: หัวใจเศรษฐกิจเพื่อการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล” ผู้เขียนขอเสนอหลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจ ทิฐุธรรมิกัตถประโยชน์ และการประยุกต์เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะว่ายุคดิจิทัลดังกล่าวนี้ล้วนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต้องทันต่อสถานการณ์เสมอ ดังนั้น การที่ดำเนินชีวิตในยุคนี้จึงต้องมีความพร้อมไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน และการคบเพื่อน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในชีวิตต่อไป

หลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจเพื่อการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล

1. หลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจ (ทิฐุธรรมิกัตถประโยชน์ 4)

ทิฐุธรรมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง หรือเรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ “อุ อา กะ สะ” อาจเรียกสั้น ๆ ว่าทิฐุธรรมิกัตถะ หรืออาจเรียกเต็ม ๆ ว่า ทิฐุธรรมิกัตถะ สัตตนิทธรรม 4 หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์ ยศ เกียรติ และไมตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม 4 ประการ คือ

1.1 อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียรเลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบการทำงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานนั้น ประกอบด้วย ปัญญาเครื่องสอดส่อง อันเป็นอุปายในการทำงานนั้นให้สามารถทำได้สำเร็จ

1.2 อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม เขารักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูลไม่ให้อุทกหรือทำลายไปโดยภัยต่าง ๆ

วิธีรักษาทรัพย์มี 5 ประการ คือ

1.2.1 ต้องรู้จักเก็บ คือ เก็บรักษาให้ปลอดภัย

1.2.2 ต้องรู้จักถนอม คือ ระมัดระวังไม่ให้เสียหายสิ้นเปลือง

1.2.3 ต้องรู้จักบูรณะซ่อมแซมของเก่าที่พอใช้ได้ ไม่ทิ้งให้เสื่อมประโยชน์

1.2.4 ต้องรู้จักเสียดาย คือ ของบางอย่างที่เลิกใช้แล้ว แต่ยังอาจใช้ในวันข้างหน้าได้ก็

ต้องรู้จักเก็บไว้ใช้อย่าง

1.2.5 ต้องรู้จักทำให้เกิดผลกำไร คือ การใช้ทรัพย์ที่มีอยู่ให้เกิดผลกำไร เช่น การลงทุนในสิ่งที่ไม่มีความเสี่ยง

1.3 กัลยาณมิตตตา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมหรือชุมชนใด ย่อมดำรงตนเจรจา สนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมหรือชุมชนนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญาเสมอกัน

ลักษณะของมิตรที่ดีมี ดังนี้

1.3.1 มิตรอุปการะ ได้แก่ เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเตือนสติมิให้ประมาท ช่วยป้องกันมิให้ทำชั่ว ช่วยป้องกันรักษาทรัพย์และชื่อเสียงของเพื่อน สามารถพึ่งพาอาศัยได้ในยามทุกข์ยาก

1.3.2 มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ได้แก่ มิตรที่ไม่ละทิ้งเพื่อนในยามวิบัติปกปิดความลับของเพื่อน

1.3.3 มิตรแนะนำประโยชน์ ได้แก่ คอยห้ามมิให้เพื่อนทำชั่วแต่แนะนำหนทางแห่งความดีความเจริญให้แก่เพื่อน

1.3.4 มิตรมีความรักใคร่ ได้แก่ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ทุกข์ก็ทุกข์ด้วย ไม่ทิ้งเพื่อนได้เถียงคนที่ติเตียนเพื่อน รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน

1.4 สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุษสุร่ายพุ่มพายนึก ไม่ให้ผิดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจกต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจกต้องไม่เหนือรายได้

ซึ่งทฤษฎีนี้มีกัตถ ประโยชน์นี้ได้ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่มที่ 23 (พระสุตตันตปิฎก) อังคุตรนิกาย อฏฐกนิบาต มีเนื้อหาโดยย่อ ดังนี้ (อง.อฏฐก. (ไทย) 23/144/289)

“สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมแห่งชาวโกฬิยะชื่อกักรปัตตะ ใกล้เมืองโกฬิยะ ครั้งนั้นแล โกฬิยะบุตรชื่อกัชฌาณ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์เป็นคฤหัสถ์ยังบริโภคคามอยู่ครองเรือนนอนเบียดบุตร ใช้จันทน์ในแคว้นกาสิ ยังทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้ ยังยินดีเงินและทองอยู่ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญขอพระผู้มีพระภาคโปรดแสดงธรรมที่เหมาะสมแก่ข้าพระองค์ อันจะพึงเป็นไปเพื่อประโยชน์เพื่อความสุขในปัจจุบัน เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขในภายหน้าเถิด

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพัพพัตถะ ธรรม 4 ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขในปัจจุบันแก่กุลบุตร 4 ประการเป็นไฉน คือ อุฏฐานสัมปทา 1 อารักขสัมปทา 1 กัลยาณมิตตตา 1 สมชีวิตา 1”

2. ความสำคัญของทฤษฎีมีกัตถประโยชน์ 4

ทฤษฎีมีกัตถ ประโยชน์ 4 อย่างนี้ มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตนตาม รวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ

- 2.1 ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง
- 2.2 ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ
- 2.3 เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี
- 2.4 ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม
- 2.5 เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต
- 2.6 สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

(พระมหาเจณภพ ปกาโส และคณะ, 2566)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีมีกัตถ ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ตอนหนึ่งว่า ทฤษฎีมีกัตถ คือ ประโยชน์ในปัจจุบันหรือประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์ ยศ เกียรติ และไมตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรมเรียกเต็มว่า “ทฤษฎีมีกัตถสังวัตตนิกรรม” ธรรมอันเป็นไปเพื่อทฤษฎีมีกัตถ หรือ มักเรียกคล่องปากว่า ทฤษฎีมีกัตถ ประโยชน์มี 4 ประการ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา 3) กัลยาณมิตตตา ถึงพร้อมด้วยความมีเพื่อนเป็นคนดี และ 4) สมชีวิตา ถึงพร้อมด้วยการเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554)

บุญมี แท่นแก้ว ให้ความหมาย ทฤษฎีมีกัตถ ประโยชน์ไว้ในหนังสือจริยศาสตร์ตอนหนึ่งว่า ทฤษฎีมีกัตถ ประโยชน์เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือเพื่อสร้างฐานะของตนให้มีความสุขขั้นต้น ซึ่งประกอบด้วย 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริตมีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาอุปายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผล 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย 3) กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักคบเพื่อนรู้จักหาคู่ครองที่ดีกำหนดบุคคลในถิ่นอาศัยเลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่าน

ผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศิล จาคะ และปัญญา และ 4) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีพแต่พอมีให้ผดเคืองหรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่ายรู้จักประหยัดเก็บไว้ (บุญมี แทนแก้ว, 2639)

กล่าวโดยสรุป ทิฐธัมมิกถัตถ ประโยชน์ที่กล่าวมาในเบื้องต้นนั้นทำให้ทราบได้ว่าหลัก ทิฐธัมมิกถัตถ ประโยชน์เป็นแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการชีวิตให้มั่นคงมีประโยชน์สุขในปัจจุบันทันด่วนไม่ต้องรอชาติหน้าผู้เขียนมองว่าหลักธรรมชุดนี้เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชีวิตให้เกิดความสภาพและมั่นคงโดยจะต้องประพฤติตามหลักธรรมดังกล่าวให้ครบทั้ง 4 ประการกล่าว คือ 1) อุฏฐานสัมปทาถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทาถึงพร้อมด้วยการรักษา 3) กัลยาณมิตตาการคบเพื่อนที่ดีมีคุณธรรม และ 4) สมชีวิตาการดำรงชีพของตนพอเหมาะตามสมควรแก่ชีวิตหลักการทั้ง 4 ประการนี้ เรียกสั้น ๆ ได้ว่า “ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร ใช้ชีวิตแบบพอเพียง”

3. การดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล

โลกยุคดิจิทัล (Digital Age) มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ค่อนข้างสูง โลกถูกย่อให้เล็กลงด้วยเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร การสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ส่งผลต่อวิถีชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงคนสูงวัย โลกในทุกวันนี้มีการสร้างความสัมพันธ์ทางด้านสังคม กลับไม่ได้เป็นแค่การมาพบปะพูดคุย มองเห็นรูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพ หรือทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเดียวนั่น แต่กลับอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนาทางด้านสังคมให้เกิดขึ้น จนเราเรียกกันติดหูว่า สังคมเครือข่าย (Social Network) หรือสังคมออนไลน์นั่นเอง ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่มีวันหยุด สิ่งแปลกใหม่ต่าง ๆ ได้เกิดปรากฏขึ้นทุกวันอย่างเหลือเชื่อ ทั้งการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมเก่า ๆ เริ่มหายไป มีสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่ความสุขสบายแต่ก่อนที่เคยมีเริ่มหดหายไป ทำให้วิถีชีวิตของคนสมัยนี้พลอยเปลี่ยนไปด้วย กลายเป็นสังคมที่ต้องดิ้นรนต่อสู้และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งก็ยังมีผู้คนอีกจำนวนมากที่ตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ทัน เลยกลายเป็นความเครียดและโรคซึมเศร้าในที่สุด ปัจจุบันโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัล (Digital Economy) หรือ เศรษฐกิจใหม่ (New Economy) ชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม ได้สัมผัสกับการทำธุรกรรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-Business) และมีความคุ้นเคยกับการใช้ระบบสื่อสารข้อมูล คอมพิวเตอร์และระบบสารสนเทศ (IT) ต่าง ๆ โดยโลกดิจิทัลจึงมีความสำคัญมากต่อมนุษย์ยุคนี้ การเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์อย่างสิ้นเชิงโดยเฉพาะการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ทำให้เทคโนโลยีและมนุษย์ในสังคมปัจจุบันไม่สามารถแยกออกจากกันได้จึงเรียกว่า “มนุษย์ดิจิทัล” ซึ่งมนุษย์ดิจิทัลจะต้องมีพื้นฐานการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยในโลกยุคดิจิทัลทุกวันนี้ โดยจะต้องหันมาใช้ชีวิตแบบผสมผสานกลมกลืนกับเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดเพื่อความสุขและความอยู่รอดอย่างยั่งยืน

ยุคนี้เป็นยุคแห่งเศรษฐกิจดิจิทัลที่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วก้าวกระโดด Airbnb และ Uber ไม่ได้มีโรงแรมหรือมีรถเป็นของตนเอง แต่สามารถสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจขึ้นมาได้ Start-up เล็ก ๆ เขย่าองค์กรธุรกิจใหญ่ ๆ ยุค AI ครองเมืองกำลังมา Big Data คือ สิ่งที่ถูกธุรกิจต้องรู้เพื่อความอยู่รอด ระบบธนาคารแบบดั้งเดิมกำลังสั่นคลอน ไลฟ์สไตล์การซื้อขาย การบริโภค เปลี่ยนแปลงไปมาก ขนาดที่เมื่อสิบปีที่แล้วเรายังไม่สามารถจินตนาการได้แต่สมมุติว่ามนุษย์นั้นมิมีวิวัฒนาการมาให้ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง แล้วเราจะทำอย่างไรเมื่อสมมุติเราต่อต้านและนำความทุกข์มาให้ ทักษะที่จะช่วยให้เราสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในยุคนี้ จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนควรมี ทุกวันนี้เราใช้คำว่าเศรษฐกิจในความหมายว่า “ผู้มีทรัพย์มาก” แต่งานวิจัยจำนวนมากในโลกตะวันตกพิสูจน์แล้วว่าทรัพย์สินเงินทอง วัตถุต่าง ๆ ไม่ได้นำมาซึ่งความสุขอันแท้จริง ในหลายกรณี การมีทรัพย์มากกลับนำความทุกข์มาให้ด้วยซ้ำ ไม่เช่นนั้นคงไม่มีข่าวมหาเศรษฐีฆ่าตัวตายอยู่เป็นระยะ ๆ คำว่าเศรษฐกิจความสุขในที่นี้ดูเผิน ๆ อาจจะแปลความหมายว่า ผู้ร่ำรวยความสุข ก็ย่อมได้แต่สิ่งที่มีความหมายลึกซึ้งยิ่งไปกว่านั้น คำว่า “เศรษฐกิจ” ตามความหมายที่แท้จริงตามภาษาบาลีที่ใช้กันในสมัยพุทธกาล นั่นคือ “ผู้ประเสริฐ” เพราะคำว่า เศรษฐ หรือ

สะกดแบบบาลีว่า เสฏฐ นั้น แปลว่า ประเสริฐ ดีเลิศ ดี ที่สุด ยอดเยี่ยม ในสมัยพุทธกาล การมีทรัพย์มากยังไม่เรียกว่า เป็นเศรษฐี แต่ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นเศรษฐีในสมัยนั้นล้วนเป็นผู้ที่สร้างคุณงามความดี อุปถัมภ์ค้ำชู และคนยากไร้ ทำสาธารณประโยชน์ให้แก่สังคมทั้งสิ้น เช่น อนุชาบิดาของเศรษฐีผู้สร้างวัดเชตวันมหาวิหารถวายพระพุทธเจ้า สร้างโรงพยาบาลในเมือง และตัวท่านเองก็รักาศิล เจริญภาวนาจนบรรลุธรรมขั้นโสดาบัน ทุกอย่างนี้ทำไปพร้อม ๆ กับค้าขายไปด้วย ถ้าจะมองอย่างร่วมสมัยแล้ว กิจการของอนุชาบิดาของเศรษฐี คือ การทำธุรกิจอิมพอร์ตเอกซ์พอร์ตระดับโลก ดังนั้น หากว่ากันตามรากศัพท์ภาษาบาลีต่อให้เราเป็นคนธรรมดาที่ไม่ได้มีทรัพย์มากล้นฟ้า แต่ถ้าเรามีความประพฤติดีงาม สร้างสิ่งที่ดีมีคุณค่าให้กับโลก ให้กับแผ่นดิน ถิ่นนี้เป็นเศรษฐีได้เหมือนกัน เศรษฐีอย่างอนุชาบิดาของเศรษฐีนั้นจะเรียกว่าท่าน “ยิ่งให้ ยิ่งสุข” กว่าใคร ดังนั้น ในที่นี้ “เศรษฐีความสุขในยุคดิจิทัล” จึงหมายถึง ผู้สร้างคุณค่าให้กับโลกซึ่งมีทักษะที่ทำให้ตนเองสามารถใช้ชีวิต ได้อย่างมีความสุขในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงนั่นเอง (สาวิวรรณ จุติโชติ และคณะ, 2564)

4. การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

วิกฤติการณ์โรคโควิด - 19 สร้างปัญหาในการดำรงชีวิต การเรียน การเดินทางโดยรถโดยสารสาธารณะ การทำงาน ฯลฯ ต้องปรับตัว ตั้งแต่การอยู่ในบ้าน การออกนอกบ้าน หน่วยงานให้บริการประชาชนก็ปรับตัว เช่น ร้านอาหาร ศูนย์การค้า ร้านค้า ธนาคาร ฯลฯ ต้องทำระยะห่าง (Social Distancing) การตรวจคัดกรอง การบันทึกการเข้าออก (Check in) เปลี่ยนแปลงปรับปรุงรูปแบบการบริการไปจากเดิม จากวิกฤติเป็นโอกาส ที่ทำให้ผู้คน หน่วยงาน โรงเรียน เปลี่ยนแปลงมาใช้ดิจิทัลได้เร็วขึ้น มีการใช้บริการรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การเรียนการสอนออนไลน์ การเรียนที่บ้าน การทำงานที่บ้าน การซื้อขายของออนไลน์ การประชุมออนไลน์ การทำงานรูปแบบใหม่ ที่ลดการเดินทาง เพิ่มประสิทธิภาพ การใช้เวลาได้ดีขึ้น มีความสะดวก และที่สำคัญสามารถเปลี่ยนวิธีการทำงานมาสู่การใช้ดิจิทัลได้เร็วขึ้น มีการใช้เอกสารสิ่งพิมพ์ในรูปแบบข้อมูลดิจิทัลกว้างขวาง การบริการในภาครัฐ ก็ปรับเปลี่ยนไปมากอย่างเห็นได้ชัด พฤติกรรมปรกติใหม่ หรือที่เรียกว่า นิวนอร์มอล (New Normal) หมายถึง การดำเนิน ทำกิจกรรม การปฏิบัติต่าง ๆ ที่แต่เดิมไม่คุ้นเคย หรือไม่รู้จัก ไม่เคยใช้ แต่จำเป็นต้องใช้ และมีใช้กันทั่วไป จนเป็นปกติ วิถีปฏิบัติใหม่ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจครั้งใหญ่ การทำกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งแต่เดิมไม่ค่อยได้พบเห็น กลายเป็นสิ่งที่พบเห็นกันจนคุ้นเคยเป็นเรื่องธรรมดา วิถีปฏิบัติใหม่ จึงหมายถึงการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของผู้คนในสังคม พร้อมทั้งจะก้าวไปกับความปรกติใหม่ โดยประกอบด้วยวิถีปฏิบัติ ลงมือทำ วิชิตคิด วิชิตเรียนรู้ วิชิตสื่อสาร และการจัดการที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากที่คุ้นชินเพราะถูกบังคับให้ปรับตัวกับการระบาดของโรคโควิด - 19

ชีวิตวิถีใหม่ จึงเกี่ยวข้องกับ การบริการใหม่ ๆ ที่ใช้แพลตฟอร์มการบริการดิจิทัลอีกมากมาย เช่น การเรียนหนังสือแบบออนไลน์ การเรียกใช้บริการต่าง ๆ เช่น การเรียกแท็กซี่ การเรียกใช้บริการซ่อมบ้าน ไฟฟ้า ประปา เครื่องปรับอากาศ การใช้บริการเรียกแม่บ้านทำความสะอาดบ้าน ผ่านแพลตฟอร์ม ที่สามารถเรียกผ่านสมาร์ตโฟนได้ ด้วยความก้าวหน้าในระบบสื่อสารแบบดิจิทัล ทำให้การประชุม พูดโต้ตอบเป็นแบบการประชุมผ่านวิดีโอ มีซอฟต์แวร์ที่ใช้จัดการประชุมให้บริการ ซึ่งต่อไปเชื่อว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการแพทย์ผ่านระบบโทรคมนาคมดิจิทัล (Telemedicine) จะเป็นบริการที่พบเห็นได้มากขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงมาใช้ในการดูแลสุขภาพ สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงถึงการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2567)

5. การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในโลกดิจิทัล

โลกดิจิทัลไม่ได้เป็นแค่โลกของข้อมูลเท่านั้น แต่ยังเป็นสังคมมนุษย์แบบใหม่ที่ย้ายขึ้นไปอยู่ในโลกเสมือนจริงไร้พรมแดน ดังนั้น นอกจากทักษะรับมือกับข้อมูลแล้ว ทักษะการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ก็สำคัญ ยิ่งवादต่อคนทุกวัยไม่แพ้กัน ทักษะการเข้าอกเข้าใจผู้อื่นเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ผู้ใช้ดิจิทัลทุกวัยหลีกเลี่ยงพฤติกรรมอันเป็นพิษภัยในโลกออนไลน์ ทั้ง Cyber Bully, Hate Speech การละเมิดความเป็นส่วนตัว ไปจนถึง

อาชญากรรม ความรุนแรงด้านเพศ และความรุนแรงต่อจิตใจต่าง ๆ การใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลเรียกร้องความเข้าใจในเรื่องของ Political Correctness ด้วยว่าการกระทำแบบใดหรือคำแบบไหนที่แฝงด้วยอคติ ความรุนแรงต่อกลุ่มคนบางกลุ่ม และยังต้องเข้าใจบริบทวัฒนธรรมที่อ่อนไหว เพราะสังคมออนไลน์ตอนนี้มีคนหลากหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์อาศัยร่วมกัน สุดท้ายการอยู่บนโลกออนไลน์อย่างมีความสุข ต้องไม่ลืมว่าตนเองมีคุณค่าต่อสังคม มี Self-esteem ที่เข้มแข็ง เพราะในยุคที่ผู้คนวัดความสำเร็จของตนเองลงโซเชียลมีเดีย หลายคนอาจรู้สึกท้อแท้ตัวตนเพราะไม่รู้เลยว่าตัวเองชอบอะไร อยากทำอะไร รู้สึกหาตัวตนไม่เจอ แต่อันที่จริงเราไม่จำเป็นต้องหาตัวตนให้โดดเด่นก็ได้ ไม่ต้องพยายามเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่น ขอแค่รู้ว่าตนเองมีคุณค่าต่อสังคม สามารถสร้างอะไรสังคมได้บ้างก็พอ (ถาวรธณ ธนาเลิศสมบูรณ์ และคณะ, 2567)

สังคมในยุคนี้เป็นสังคมยุคดิจิทัลที่สื่อและเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตโลกถูกย่อให้เล็กลงด้วยเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารการสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ เป็นได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้นส่งผลต่อวิถีชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงคนสูงวัยแล้วการอยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัลต้องมีการปรับตัวอย่างไรเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเท่าทันเทคโนโลยีและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้นั้นต้องพัฒนาความรู้และมีการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในโลกออนไลน์เพื่อนำมาสู่การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและเท่าทันสถานการณ์ต่อการเติบโตของสังคมโลกธุรกิจ และบริการออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดจนรูปแบบการศึกษาที่เปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตการบริการทางด้านสุขภาพทั้งจากภาคเอกชน และภาครัฐและการเพิ่มโอกาสด้านการประกอบอาชีพต่าง ๆ การปรับตัวเพื่อเป็นคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัลรวมถึงการปรับเปลี่ยนความคิดให้เท่าทันอย่างสร้างสรรค์ผสมผสานการยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคลและความแตกต่างของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายภายใต้แนวคิดนอกรอบอย่างสร้างสรรค์ในฐานะคนไทยควรรักษาความเป็นตัวตนด้วยสติปัญญาไม่เชื่อหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไรเหตุผลผลการแสดงเอกลักษณ์ของตนเองในเชิงเพื่อพัฒนาต่อยอดและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในสังคมภายใต้ความแตกต่างทางความคิดจากคนอื่น ๆ แต่ยังคงเหลือพื้นที่ของตนเองเพื่อใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล

สำหรับการอยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัลตามแบบฉบับของสังคมไทยและในฐานะคนไทยควรตระหนักและสำรวจจิตใจว่าเราคือใครเราจะดำรงอยู่ในสังคมไทยสังคมโลกโดยรักษาไว้ซึ่งความเป็นตัวตนของเราไว้อย่างไร ไม่กลายเป็นอื่นตามกระแสที่พยายามปลุกเร้าชวนเชื่อให้เสพและติดรสนิยดด้วยการใช้ของที่มียี่ห้อเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของตนเองหรือเพื่อให้เป็นไปตามสูตรสำเร็จของสังคมที่คนรุ่นใหม่ปรารถนาจะจดจำกับการได้เป็นดารา นางแบบมีรถหรูขีมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยไว้ข้างกายเหล่านี้เป็นปรัชญาของคนรุ่นใหม่ที่ว่าตนอยู่ในฐานะผู้บริโภค ซึ่งสวนทางกับปรัชญาทางพุทธศาสนาที่เน้นเรื่องการมองตนเองผ่าน “สติ” และ “กระบวนการทางปัญญา” เป็นเครื่องเตือนที่ทำให้มองวัตถุเหล่านั้นเป็นเพียงมายาการมองกรอบแนวคิดใหม่ด้วยการคิดนอกรอบอย่างสร้างสรรค์และการยอมรับความแตกต่างของคนและวัฒนธรรมเพื่อให้การอยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัลเป็นไปในเชิงพัฒนาความรู้มีการคิดเชิงวิเคราะห์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในโลกออนไลน์แนวทางสำหรับการแก้ปัญหาวันนี้คือการกลับไปสู่ระบบการผลิตระดับท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นผลผลิตจากการเกษตรปศุสัตว์งานหัตถกรรมหรืออุตสาหกรรมบริการที่ผสมผสานกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง สร้างความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของสร้างงานสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นภายในชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน นอกจากนี้ คนรุ่นใหม่ในยุควัฒนธรรมดิจิทัลในฐานะผู้ประกอบการหรือนักลงทุนต้องรับมือกับข้อมูลข่าวสารที่มีจำนวนมากรวมถึงเทคโนโลยีที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลาอย่างเท่าทันโดยเฉพาะเทคโนโลยีทางการเงินหรือ Fintech ซึ่งย่อมาจากคำว่า Financial Technology ที่มีประโยชน์มากมายทั้งช่วยลดต้นทุนและเวลาในการทำธุรกรรมทางการเงินและการลงทุนทำให้การคิดวิเคราะห์นำไปสู่การตัดสินใจและสื่อสารสู่สาธารณะได้อย่างแม่นยำมากขึ้น (เสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2560)

กล่าวโดยสรุป การดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลนั้น ต้องคำนึงถึงเหตุผลหลายประการ เนื่องจากเป็นยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงไว ขณะเดียวกันก็สามารถสื่อถึงกันได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่จำกัดด้านสถานที่และเวลา ดังนั้น การดำเนินชีวิตในยุคนี้ต้องมีสติ ไม่ประมาท มีความรู้ ความรอบคอบ ไม่ตกเป็นเหยื่อทางเทคโนโลยี ไม่ใช่เทคโนโลยีไปในทางที่ผิด และในขณะเดียวกันก็ต้องมีความพร้อมทั้งด้านเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางเทคโนโลยี เพื่อก้าวให้ทันยุคสมัยและมีความพร้อมด้านความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อสามารถดำเนินชีวิตในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างสง่างามต่อไป

การประยุกต์หลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจเพื่อการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล

การประยุกต์ใช้หลัก ภูมิธรรมภูมิทัศ ประโยชน์ 4 ในการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลนั้น เนื่องจากปัจจุบันได้มีการติดต่อสื่อสาร ใช้งานอินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ สื่อมัลติมีเดีย การติดต่อสื่อสารผ่านโซเชียลต่าง ๆ มากมาย ตลอดจนได้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์กันอย่างแพร่หลายทั่วโลก ทั้งในเรื่องการทำงาน การทำธุรกรรมรูปแบบการทำงานก็ต้องปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยต้องใช้วิธีทำงานในรูปแบบ Work from home ดังนั้น ผู้คนก็หันมาใช้งานอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นเพื่อสืบค้นข้อมูล และการทำงาน วิถีทางแห่งการดำเนินชีวิตของคนยุคปัจจุบันก็เปลี่ยนไป ดังนั้น การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล จึงมีความสำคัญ เพราะจะทำให้สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการใช้ชีวิตประจำวัน และมีการวางแผนที่ดี ดังนี้

1. อดุจฺจณสมัปปทา ดำเนินชีวิตด้วยความขยัน และมีรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เป็นระเบียบ มีปัญญาเครื่องสอดส่องท่าหลายอย่างจนเกิดความชำนาญในงานที่ทำให้การงานนั้นประสบความสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานในยุคดิจิทัลนั้น ปัจจุบันมีการทำงานผ่านระบบดิจิทัลสามารถทำงานได้ทุกที่ทุกเวลาและสามารถแสวงหาทรัพยากรได้ตลอด 24 ชั่วโมงผ่านการทำงานด้วยระบบดิจิทัล เช่นการค้าขายออนไลน์ที่ผู้ซื้อสามารถซื้อผ่านระบบได้ 24 ชั่วโมง เป็นต้น

2. อารักขสมัปปทา รู้จักการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยจากการรู้จักคุณค่าของสิ่งของข้าวของต่าง ๆ รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตอะไร คือ สิ่งที่เป็นความอยากเพราะกิเลสของตนเอง โดยในยุคดิจิทัล ทรัพย์ที่ควรรักษานอกจากทรัพย์สินเงินทองแล้วยังรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลและความปลอดภัยทางดิจิทัล เช่น การรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ คือ การปกป้องข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลที่สำคัญทางธุรกิจจากภัยคุกคามไซเบอร์ เช่น ใช้รหัสผ่านที่ปลอดภัย การอัปเดตซอฟต์แวร์ และการสำรองข้อมูลสำคัญ เป็นต้น การลงทุนในทรัพย์สินดิจิทัล คือ รู้จักการจัดการสินทรัพย์ดิจิทัล เช่น การเก็บรักษาสกุลเงินดิจิทัล (Cryptocurrency) หรือการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สร้างคุณค่าในอนาคต เป็นต้น

3. กัลยาณมิตรตตทา ความเข้าใจการเลือกคบหามิตรสหาย รู้จักแยกแยะคนดีคนชั่ว รู้จักการดำรงตน เจริญสนทนากับบุคคลในหมู่บ้านหรือชุมชนด้วยความเป็นมิตร ซึ่งในยุคดิจิทัลนั้นสามารถคบหากับเพื่อนผ่านระบบออนไลน์ได้หลายช่องทาง สามารถสื่อสารผ่านระบบได้อย่างง่ายดาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถคบหาเพื่อนได้ทั้งในและนอกประเทศอย่างไม่จำกัด อย่างไรก็ตามในระบบออนไลน์มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนั้น การคบเพื่อนจึงต้องพิจารณาไตร่ตรองให้ดีจึงจะได้เพื่อนที่ดีที่เป็นกัลยาณมิตรคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งในยุคดิจิทัลนั้นหากได้คบหาเพื่อนที่ดีที่เป็นกัลยาณมิตรแล้วก็จะช่วยส่งเสริมหน้าที่การงานธุรกิจได้อย่างดียิ่ง

4. สมชีวิตา ดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง รู้ทางหาทรัพย์และทางเสื่อมหรือทางหมดไปของทรัพย์ เลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย และไม่ให้เกิดหนี้ รู้จักใช้จ่ายจกต้องไม่ให้มากเกินไปจนเกินกว่ารายได้ที่ได้รับ โดยในยุคดิจิทัลนั้น ช่องทางการใช้จ่ายทรัพย์มีมากทำให้ผู้บริโภคต้องระมัดระวังการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโอนเงินผ่านระบบออนไลน์ที่มีความสะดวกสบายจึงทำให้ผู้ใช้ใช้จ่ายขาดการระมัดระวังในการใช้จ่าย

สรุป

การดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลนั้น นับว่ามีการแข่งขันสูงและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น หากจะมีชีวิตอยู่ที่มีความสุขต้องมีการวางแผนการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีความสุขในปัจจุบันและอนาคตอย่างแท้จริง ซึ่งการนำหลักธรรมที่สำคัญมาใช้ในชีวิตประจำวันนับเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญ หัวใจเศรษฐกิจหรือหลัก ทิฐุธรรมมีกัตถประโยชน์เป็นอีกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ควรนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความสุข การประยุกต์ใช้หลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจ หรือ ทิฐุธรรมมีกัตถ ประโยชน์เพื่อดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล ประกอบด้วยหลักธรรม ดังนี้ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ความขยันหมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทา การรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ 3) กัลยาณมิตตตา การมีกัลยาณมิตร และ 4) สมชีวิตา มีความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม ซึ่งหากเราสามารถประยุกต์หลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจเพื่อดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้ ก็จะทำให้เราอยู่ในสังคมที่เป็นโลกแห่งเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างไม่ต้องกังวลใจ ซึ่งในที่สุดก็จะทำให้เราประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งชีวิตครอบครัวและชีวิตการทำงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2567 จาก <https://www.ops.go.th/images/2016/digital-thailand.pdf>
- บัณฑิต นิจถาวร. (2567). สังคมไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัล: ความสำเร็จและการบ้านที่รออยู่. เรียกใช้เมื่อ 29 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.thaipost.net/economy-news/308500/>
- บุญมี แท่นแก้ว. (2639). จริยศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด.
- พระมหาเจณภพ ปภาโส และคณะ. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 6(1), 119-136.
- พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตฺโต). (2528). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาวรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์ และคณะ. (2567). “อยู่กับโลกในจอแบบดีต่อใจ” Digital Literacy เต็มทักษะชีวิตใหม่ในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 31 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.the101.world/digital-literacy-for-family/>
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2567). เทคโนโลยีดิจิทัลกับชีวิตวิถีใหม่. เรียกใช้เมื่อ 31 มีนาคม 2567 จาก <https://learningdq-dc.ku.ac.th/course/?c=2&l=2>
- สาสิวรรณ จุติโชติ และคณะ. (2564). การดำเนินชีวิตอย่างไรให้มีความสุข. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 1(3), 77-88.
- เสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2560). อยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 5(2), 161-167.